

Тема:
«Джеоргуыба»

(для детей старшего дошкольного возраста)

Воспитатель МКДОУ
«Детский сад №6 г.Беслана»
Томаева Бела Ибрагимовна

Темæ: «Джеоргуыба»

Нысан: Сывæллæтты дарддæр ахуыр кæнын ирон царды цаутимæ, ирон адæмы кадджын бæрæгбонимæ «Джеоргуыба» - ны мидисимæ сабиты базонгæ кæнын. Фæззджы йæ кæй фæжæнынц, уый тыххæй æрдзурын. Базонгæ кæнын ирон æгъдæутимæ. Дзырдует хъæздыг кæнын.

Дзырдует: Лæгты дзуар, Уастырджи,

æрмаг: Æртæ æртæдзыхоны, бæгæны, физонæг, сыкъа, ныв «Уастырджи», ирон мелодиты касетæ, магнитофон, æртакъахыг стьол;

Этаптæ:

1. Уыци – уыци фæззæджы тыххæй
2. Зарæг «Фæззæг»
3. «Джеоргуыба» нæ хæдзары
4. Кафт «Чепена»
5. Æмбисæндтæ
6. Инсценировка:»Халсарты æмæ дыргъты быцæу»
7. Хъазт «Къухивазынтæй хъазт»
8. Ныв «Сыгъæринбазыр Уастырджи»
9. Æмдзæвгæтæ
10. Хистæр кувæ
11. Хатдзæг

Ахуыры цыд:

1. Уыци – уыци фæззæджы тыххæй

Мигъ кæд æрбады ныллæг

Мах кæд бафснайæм тыллæг. /Фæззæджы/

- Цавæр афæдзы афон у? /Фæззæг/

- Цæмæй бæрæг у? – Сыфтæртæ бур кæнынц æмæ згъæлынц зæххмæ, арæхдæр фæуары къæвда, бон фæцыбырдæр, æхсæв та фæдаргъдæр ис, мæргътæ хъарм бæстæм атахтысты, фæуазалдæр ис.

- Фæззæджы адæм цы фæкусынц? – æфснайынц тыллæг, æмбырд кæнынц дыргътæ, халсартæ, зымæгмæ скæнынц цæхджынтæ, адджын дæттæ.

2. Лæппутæ æмæ чызджытæ азарæм ныр та нæ зынаргъ уазджытæн зарæг

«Фæззæг»

Зарæг «Фæззæг»

3. Сывæллæттæ байхъусут мæм лæмбынæг. Мах зонæм æхсæнадон бæрæгбæттæ. Абон уын æрдзурдзынæн ирон кадджын бæрæгбоны тыххæй. Уыцы бæрæгбон у «Джеоргуыба». Уыцы бæрæгбон куыд хуыйны? – «Джеоргуыба».

Ноябры фæстаг бонты сыфтæр куы æрымбæрзы нæ зæхх йæ сыгъзарин гаутæй, нæ кусæг адæм куы сисынц быдыртæй сæ хъхæздыг тыллæг, уæд Иры адæм бæрæг фæкæнынц нæ рæсугъддæр æмæ кадджындæр бæрæгбæттæй иу – «Джеоргуыба» - Ног хорæй хуссар мæнæуæй – йæ чърийаг, цæгаты мæнæуæй – бæгæныйаг.

Æнæхъæн къуыри сыхæгтæ, хæстæджытæ æрымбырд уыдзысты куы иу хæдзары, куы иннæ хæдзары æмæ бадтдзысты бæркаджын стьолты уæлхъус æмæ кувдзысты Стыр Хуыцаумæ, Сыгъдæг Лæгты Дзуармæ, Æгас Дзуæрттæм дæр.

- Зонут æй, сывæллæттæ, «Джеоргуыба» цæмæн хуыйны? – Нæ зонæм.

- Уæдæ байхъусут таурæгъ «Джеоргуыба»-йы тыххæй.

Раджыма – раджы цардысты нæ нæртон зæххыл лæг æмæ ус. Лæгæн йæ ном хуындис Джеуæр, усæн та Гуыба. Иннæ адамы хуызæн цардысты, хуым кодтой зæхх, сагътой нартхор, мæнæу, зылдысты фосмæ. Фæлæ уæддæр иннæ адамы 'хсæн бæрæг кодтой уæлдæй куыстуарзондæр æмæ хæларзæрдæ дæр. Нæ уыдис ахæм бон Джеуæр æмæ Гуыба ма баххуыс кæной мæгуыр адамæн. Дих кодтой сæ дзулы къæбæр, сæ хид фæллойæ кæй рæзын кодтой, уый. Скодта тынг хус аз, Бахус сты иуулдæр зæххытæ, Бахус сты быдырты нартхор, мæнæу, кæрдæг дæр мА Бахус зæххыл. Адам мæлын райдыдтой æххормагæй. Æмæ уæд Джеуæр æмæ Гуыба райдыдтой æфсадын мæгуыр адамы сæ бæркаджын къухтæй. Фæлæ ралæууыдис ахæм бон æмæ Джеуæр æмæ Гуыбайы къутутæ æмæ къæбицтæ афтид кæнын райдыдтой. Æмæ уæд Джеуæр æмæ Гуыба æрымбырд кодтой мæгуыр адамы сæ хæдзары æмæ сын байуæрстой фæстаг кæрдзыны мур. Уый фæстæ сын Джеуæр загъта: «Абон бузныг нæ зæдтæн, нæ дауджытæн, æфсæст кæй стæм, фæлæ нæ сомбоныл дæр нæ ахъуыды хъæуы, уалдзæджы куы ницы байтауæм, уæд цæмæй цæрдзыстæм». Æмæ байуæрста цыддæриддæр мА йæм баззад йæ гонты æмæ къутуты, уыдон. Зайгæ та йæм бакодта тынг гыццыл, кæмæ æрхаудта нартхор гагата, кæмæ мæнæуы æмæ сын уæд Джеуæр загъта: «Курын уæ æмæ ацы нартхоры æмæ мæнæуы гагата ныссадзут æмæ сыл зæрдиагæй бакусыт, цæмæй уæм æрзайа хъæздыг тыллæг. Афтæ бакодтой мæгуыр адам иууылдæр, бахуым кодтой зæхх, ныссагътой сæ мæнæу æмæ нартхор, хур æрттывта, къæвда йæ донæй æфсæста. Мæгуыр адам райсомæй изæрма рувæнтимæ куыстой сæ зæххытыл. Афтамæй сын баххуыс кодтой Ирыстоны зæдтæ æмæ дауджытæ. Уацилла, Реком, Уастырджи, Донбеттыр. Уыцы аз æрзадис диссаджы тыллæг Иры зæххыл, адам æмæ фосæн тас нал уыдис æххормагæй амæлын. Уыцы рæстæгæй, боны бонмæ зæхкусджытæ куы фæвæййынц сæ фæззыгон куыстытæ, уæд сбæрæг кæнынц ацы рæсугъд бæрæгбон «Джеоргуыба». Кæцы баиу кодта иу дзырды ирон адамы дыууæ ирвæзынгæнæджы номы «Джеуæр» æмæ Гуыба».

- Мæгуыр адамæн чи баххуыс кодта?

- Сæ нæмттæ куыд хуындысты?

- Цы байуæрста Джеуæр?
- Магуыр адам цы ми кодтой сæ нартхоры æмæ мæнæуы гагатаен?
- Цавæр аз сыл æрцыдис? (хъæздыг).

4. Кафт «Чепена».

Ма фæкæнут зивæг «Джеоргуыба» -йы кадджын бæрæгбоны, цæйут æмæ æркафут лæппутæ.

5. Сывæллæттæ æмæ æмбисæндтæ дæр зонут? Чи рæсугъддæр æмæ аивдæр радзурдзæн æмбисонд?

Æмбисæндтæ

- Фæззæгæй зæрдæ буц у.
- Фæззæг – царды къæбиц у.
- Фæззæг – уæззау уæрдонтæ тулы.
- Фæззæг магусайы удхæссæг.
- Уалдзæг рæсугъд у, фæззæг хъæздыг у.
- Фæззæг æфснайæг, зымæг та уарæг.
- Æнæ кусгæйæ цард нæй.
- Фæллойдæнæг лæг кадджын у.
- Чи нæ кусы, уый нæхæры.
- Цард куыстæй фидауы.
- Бирæ дзурынæй бирæ кусын хуыздæр.
- Фæззæг мæкъуылджын.

6. Инспенровка: «Халсарты æмæ дыргъты быцæу».

7. Хъазт «Къухивазынтæй хъазт»

8. Ныв. «Сыгъæринбазыр Уастырджы».

Ирон адам стыр кад æмæ стыр аргъ кæнынц сæ зæдтæн, сæ дзуæрттæн. Фæла уыцы дзуæртты æхсæн дæр уæлдай кадджындæр бынат ахсы Уастырджы, нæлгоймæгты бардуаг, бæлццæтты, хæстонты фæндарастгæнæг, магуыртæн æххуысгæнæг, кæстæрты раст фæндагыл аразæг. Ирон адаймаг кæддæриддæр цыфæнды уавæры дæр йæхи мА фæдзæхса, уымæн гæнæн нæй. Лæгты дзуар æххуыс кæны ирон адамæн. Куы йæм бакæсай, уæд у зæххон адаймаджы

Нæ амонд нын кæн фидар,
Нæ фыдбылыз нын саф,
Нæ ИР куыд уа сæрибар
Гъе уый дæ курæм мах.

* * *

Æртæкъахыг æфсургъыл
Нæ Уастырджи æртахт,
Зæрдиагæй, рæсугъдæй
Нæ кувинаг ын барст.

/Гæматы Иван/

«Уастырджийы бæрæгбон»

Рæсугъдæй бæрæгбонмæ афæдз цæуæм,-
Фæззыгон къуырийы йæ сбæрæг кæнæм:
Сыгъзæрин Уастырджи – табуйаг йæ ном, -
Йæ сыгъзæрин арфæ кæны уый æргом!

* * *

Ирон бæрæгбон нын йæ хорзæх дæтты, -
Æнæниздзинадтæ лæвæрдтæн хæссы!
Хæдзарæй – хæдзармæ нæ фарны куывдты, -
Æфсинты къæбицтæ куывддонтæ ысты!

/Къадзаты Будзи/

«Джеоргуыба»

Уастырджи, табу дæхицæн!
Гас цу, хуыцауы сæрзæд!
Де'фсургъ дæ ронæн хæссаед!

* * *

Кувынц дæм Иры дзыллæтæ,
Акодтой кусарт – нывонд,
Цинн кæнынц алы сыхбæстæ,
«Оммен!» - хъæр хъуысы æрвонг.

* * *

Бæгæны ранхъызт, - фынкаæвард,
Физонæг уадз хæрздæф,
Хæбизджын сойæ фырæлгъæд,
Дзаг фынг – æфсинты æрмдзæф!
Радбонгай сыхбæстæ бадынц,
Авд боны авд куывдæн – фаг!
Хистæртæ гаджидау уадзынц,
Кæстæртæ'авдисынц хæрзуаг!

/Гæматы Иван/

«Иры Джеоргуыба»

Фæрнæй зынат, нæ дауджытæ,
Хæссут нын амонд æмæ цин,
Кæсы æнкъæлмæ уазджытæм
Нæ бæркадкъух æфсин.
Дæ буц фысым Ирыстонмæ
Цæстуарзонæй æуай,
Дæуæн, сыгъæрин лæгты Дзуар
Мах авæрæм дæ хай.

/Коцойты Зæирæ/

10. Залмæ æрбацыдысты æртæ (лæппу æмæ дыгууæ чызджы) хуынтимæ. Сæ хуынтæ хистæрты размæ фынгыл æрæвæрынц.

Хистæр кувы:

- О Хуыцаутты Хуыцау!
- Нæ куывдтытæ нын айс.

- Дæуæй кураем æнаениздзинад,
- Цæмæй тыхджын уæм.
- Цæмæй нæ бæркад алы аз дæр æфснайд уа.
- Фидæны та ныл нæ бæрæгбон амонджинай цæуа!
- Хонæм уæ нæ бæрæгбонмæ мах дæр.

12. Ууыл нæ бæрæгбон æрхæцца йæ кæронмæ æмæ сывæллæттæ афтæ бакæнæм æмæ нæ уазджыты дæр бахонæм нæхимæ нæ бæрæгбонмæ æмæ немæ саходой кæй скуывдтой уыцы чъиритæй.

Амæй фæстæмæ МА ныл нæ бæрæгбон ноджы хъæлдзæгдæр æмæ рæсугъдæрæй куыд цæуа, ахæм хорзæх не'ппæты дæр уæд.